

DOI 10.36074/logos-04.07.2025.006

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ПІДХОДИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Літвін Юлія Олександрівна¹, Медвідь Лариса Вікторівна²

1. аспірантка II курсу спеціальності 053 Психологія Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих ім.І.Зязюна, викладач психолого-педагогічних дисциплін
КЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж», УКРАЇНА
ORCID ID: 0009-0004-2569-1167

2. викладач психолого-педагогічних дисциплін
КЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж», УКРАЇНА

Сучасна система освіти висуває нові вимоги до професійної підготовки вчителя початкових класів, серед яких вагоме місце посідає розвиток емоційного інтелекту. При цьому емоційна компетентність педагога є запорукою створення психологічно комфортного освітнього середовища, ефективної комунікації з учнями, батьками та колегами, а також підтримки власного психоемоційного здоров'я.

Емоційний інтелект, за Д. Гоулманом, - це здатність розпізнавати власні емоції та емоції інших людей, керувати ними та мотивувати себе на досягнення цілей [8, с.14]. На думку українських дослідників Н. Басюк [1, с.6], Н.Казьмірчук [4, с.42], Т. Фатьянова [6, с.274], М. Яковишина, саме емоційна сфера педагога відіграє ключову роль у професійній взаємодії з молодшими школярами, які у значній мірі чутливі до емоційного клімату в якому проходить освітній процес.

Сучасні практики використовують різноманітні засоби для розвитку емоційного інтелекту. Одним з ефективних напрямів розвитку емоційного інтелекту є застосування арт-терапевтичних засобів у процесі професійної підготовки вчителів.

Арт-терапія, як показують дослідження О.Федій [7, с.6], дозволяє активізувати емоційно-почуттєву сферу особистості, сприяє формуванню емпатії, рефлексивності, здатності до саморегуляції через символічне опрацювання внутрішніх переживань.

ABSCHNITT 4.
SOZIALE ARBEIT UND SOZIALSCHUTZ

З метою ефективного розвитку емоційного інтелекту майбутніх вчителів початкових класів важливо дотримуватися основних теоретично обґрунтованих підходів, серед яких дослідники виокремлюють особистісно-орієнтований, компетентнісний, діяльнісний та гуманістичний.

Особистісно-орієнтований підхід орієнтується на унікальність емоційного досвіду кожного здобувача освіти, його потреби та цінності. Як зазначає І Зязюн, цей підхід дозволяє формувати суб'єктну позицію майбутнього вчителя, сприяючи розвитку самосвідомості та саморефлексії в процесі арт-терапевтичної взаємодії [3, с.18].

Вплив компетентнісного підходу, що спрямований на формування емоційної компетентності як інтегрованої складової професійної компетентності педагога. Згідно з позицією О. Савченко, емоційна компетентність охоплює знання про емоції, уміння їх розпізнавати та регулювати, а також мотиваційну готовність до співпереживання та ефективної взаємодії [5, с.163].

О. Федій вказує, що діяльність є провідним чинником розвитку особистості, а тому важливо щоб розвиток емоційного інтелекту відбувався одночасно з включенням майбутніх вчителів початкової школи до практичної взаємодії, що вказує на важливість дотримання діяльнісного підходу. [7, с.87]

С. Дерев'янка значну увагу приділяє гуманістичному підходу, який спрямований на утвердження цінності кожної особистості, створення умов для самореалізації. Дослідниця відзначає, що лише в атмосфері безумовного прийняття та емоційної підтримки особистість здатна розкрити свій потенціал, який повністю узгоджується з принципами арт-терапії [2, с.13].

Враховуючи перелічені підходи, важливо виокремити і принципи розвитку емоційного інтелекту засобами арт-терапії.

У разі якщо основним засобом розвитку емоційного інтелекту є арт-терапевтичні методи, то необхідно дотримуватися принципу інтеграції мистецтва, педагогіки та психології. Даний принцип передбачає міждисциплінарний підхід у межах якого арт-терапія поєднує творчі засоби мистецтва з психолого-педагогічними цілями, активізуючи емоційно-ціннісну сферу особистості.

Розвиваючи емоційний інтелект потрібно пам'ятати і про безпекову складову, що забезпечується принципом емоційної безпеки учасників. Арт-терапевтичні засоби дають можливість забезпечити цю емоційну безпеку, коли учасники мають право на вільне самовираження без будь-якого осуду, при цьому панує атмосфера довіри, поваги та емоційного прийняття.

У праці С. Дерев'янка також згадується про використання творчості та креативності у арт-терапії. Художня діяльність активізує ресурси емоційної

сфери, дає можливість трансформувати деструктивні переживання у конструктивне русло через арт-терапевтичні вправи та ігри. Так, креативність є ще одним важливим принципом розвитку емоційного інтелекту засобами арт-терапії [2, с.14].

Також арт-терапевтична практика базується на добровільній участі, яка гарантує ширість, відкритість та ефективність емоційного опрацювання. Емоційний інтелект не може бути сформований під тиском, це лише внутрішня мотивація та вільний вибір сприяють його глибинному розвитку.

Дотримання описаних підходів та принципів дасть можливість отримати значні результати у розвитку емоційного інтелекту майбутніх вчителів початкових класів засобами арт-терапії.

Отже, розвиток емоційного інтелекту майбутніх учителів початкових класів є важливим стратегічним завданням педагогічної освіти, оскільки саме емоційна грамотність педагога забезпечує ефективне управління освітнім процесом, формує здоровий мікроклімат у класі та сприяє психологічному добробуту дітей. Арт-терапія, як інноваційний напрям професійної підготовки, дозволяє активізувати емоційно-особистісний потенціал майбутніх педагогів, розвивати здатність до самопізнання, емпатії, емоційної саморегуляції та конструктивної взаємодії.

Розглянуті підходи створюють теоретико-методологічну основу для впровадження арт-терапевтичних практик у професійну підготовку педагогів, а дотримання ключових принципів забезпечує вплив арт-терапії на емоційний розвиток особистості.

Таким чином, арт-терапевтичні засоби мають не лише психотерапевтичний, але й педагогічний потенціал, що здатен трансформувати професійну підготовку вчителя на засадах емоційної культури, гуманізму та творчості. Такий підхід відкриває нові перспективи для формування емоційно зрілих, стійких, емпатійних педагогів, які здатні не лише навчати, а й підтримувати, розуміти та надихати своїх учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Басюк, Н. (2024) Технологія соціально-емоційного навчання у розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів початкових класів та вихователів групи подовженого дня. Проблеми підготовки сучасного вчителя, (2(30)), 6–14.
- [2] Дерев'янку, С. П. (2016) Теоретико-методологічні аспекти цілеспрямованого розвитку емоційного інтелекту. Теорія і практика сучасної психології. (1). 12-15.
- [3] Зязюн, І. А. (2011). Нові технології підготовки вчителя в Україні. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Миколаїв: МНУ. (1.32). 16–21.
- [4] Казьмірчук, Н., Яковишина М. (2022) Вивчення емоційної культури майбутніх учителів початкових класів. NewInception, (2), 41–48.

ABSCHNITT 4.

SOZIALE ARBEIT UND SOZIALSCHUTZ

- [5] Савченко, О. Я. (2015) Компетентнісний підхід як ресурс інноваційного розвитку шкільної освіти. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. (33), 161–167.
- [6] Фатьянова, Т. (2024) Емоційний інтелект як основа професійної успішності майбутнього вчителя початкових класів. Наука III тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. інт.-конф., БДПУ. Запоріжжя. 273-275.
- [7] Федій, О. (2024). Розвиток критичного мислення і рефлексії як емоційної культури вчителя початкової школи. Освіта. Інноватика. Практика, 12(6), 85–92.
- [8] Goleman, D. (1995) Emotional intelligence. New York : Bantam Books, 352 p.
- [9] Rudnytska-Yuriichuk, I. & Zhurat Y. (2025) Children's literature as a means of pedagogical influence on the way to the emotional intelligence development of preschool children. Journal of Research and Innovation for Sustainable Society (JRISS). Thoht Publishing House. (7). 222-226.